

УДК 657.1

**ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ
ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ І ПРЕДМЕТІВ МЕДИЧНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ`Я**

кандидат економічних наук, Атамас О. П.

<http://orcid.org/0000-0002-7511-8586>

atamas070174@gmail.com

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, Україна,
Дніпропетровськ

Розглянуті базові основи обліку лікарських засобів та медичних виробів у закладах охорони здоров`я, які безпосередньо впливають на оцінку стану медичної галузі та є основною інформаційною базою для покращення забезпечення лікарськими засобами та медичними виробами населення.

Ключові слова: лікарські засоби, медична галузь, організація обліку, медичні вироби, охорона здоров`я

кандидат экономических наук, Атамас А. П. Основы организации бухгалтерского учета лекарственных средств и изделий медицинского назначения в учреждениях здравоохранения / Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет

Рассмотрены базовые основы учета лекарственных средств и медицинских изделий в учреждениях здравоохранения, которые непосредственно влияют на оценку состояния медицинской отрасли и является основной информационной базой для улучшения обеспечения лекарственными средствами и медицинскими изделиями населения.

Ключевые слова: лекарственные средства, медицинская отрасль, организация учета, медицинские изделия, здравоохранение

O. P. Atamas, PhD in Economics, Basics of organization of accounting accounting of medicinal products and medical purposes in health care institutions / Dniprovsky State Agrarian and Economic University, Ukraine, Dnipro

The basic basics of accounting for medicines and medical products in health care institutions that directly influence the assessment of the medical industry are considered and are the main information base for improving the provision of medicines and medical products to the population.

Keywords: medicines, medical industry, accounting organization, medical devices, health care

Вступ. Актуальність медичної реформи є вкрай високою, оскільки ця надзвичайно важлива сфера суспільного життя багато років поспіль потерпає від непослідовної соціально-економічної політики та, на відміну від інших галузей, функціонує за неефективною моделлю управління та фінансування.

Метою реформи охорони здоров'я є кардинальне та комплексне реформування цієї сфери, спрямоване на створення системи охорони здоров'я, орієнтованої на пацієнта, спроможної забезпечити медичне обслуговування всіх громадян України на рівні розвинутих європейських держав [2].

У Державному бюджеті в 2019 рік на охорону здоров'я виділено 95,08 млрд грн. Це на 10% більше, ніж у 2018 році. Додаткові кошти спрямовані на забезпечення необхідних змін у медичній сфері в Україні. У 2019 році у Державному бюджеті України на закупівлю

лікарських засобів та медичних виробів передбачено 6,58 млрд грн - на 626 млн грн більше, ніж у попередні роки. Це означає, що пацієнти отримують більше життєво необхідних дороговартісних препаратів, які зазвичай не можуть купити самостійно. Зокрема, у програму державних закупівель входять такі ліки та медичні вироби від важких захворювань, що потребують тривалого та/або дороговартісного лікування - онкології у дітей та дорослих, туберкульозу, вірусних гепатитів В та С, ВІЛ/СНІДу та ін [3].

Постановка проблеми. Лікарські засоби та медичні вироби є досить вагомою складовою частиною матеріальних цінностей медичних закладів. На нашу думку, ця ділянка роботи бухгалтерської служби є найважливішою після обліку заробітної плати.

Облік лікарських засобів та медичних виробів у бюджетних медичних установах урегульовано «Методичними рекомендаціями ведення обліку лікарських засобів та медичних виробів у закладах охорони здоров'я», затвердженими наказом МОЗУ від 09.09.2014 р. № 635 та відповідними нормативними документами МФУ з обліку запасів.

Для розуміння, що відноситься до лікарських засобів необхідно в першу чергу звернутися до ЗУ «Про лікарські засоби», де визначено що - «лікарський засіб - будь-яка речовина або комбінація речовин (одного або декількох АФІ та допоміжних речовин), що має властивості та призначена для лікування або профілактики захворювань у людей, чи будь-яка речовина або комбінація речовин (одного або декількох АФІ та допоміжних речовин), яка може бути призначена для запобігання вагітності, відновлення, корекції чи зміни фізіологічних функцій у людини шляхом здійснення фармакологічної, імунологічної або метаболічної дії або для встановлення медичного діагнозу» [1].

А ось медичні вироби - це пристосування, комплекси, системи, устаткування, апарати, інструменти, пристрої та інше, покликані забезпечити профілактику, діагностику, лікування, спостереження і полегшення стану пацієнта в разі захворювання, травми або інвалідності.

Як вже зазначалось, інформацію для обліку лікарських засобів і медичних виробів для закладів охорони здоров'я формують керуючись Методичними рекомендаціями № 635. Згідно цих Методичних рекомендацій організація обліку лікарських засобів у медичних установах залежить передусім від наявності у зазначеній установі такого структурного підрозділу, як аптечний склад. Крім того, облік лікарських засобів здійснюється по різному залежно від їх виду, призначення та вартості. Звичайні лікарські засоби обліковуються у сумарному (грошовому) виразі, а засоби за спеціальним переліком – у предметно-кількісному обчисленні.

Предметно-кількісному обліку підлягають лікарські засоби згідно з переліком, визначеним у додатку до Правил виписування рецептів та вимог-замовлень на лікарські засоби і вироби медичного призначення, затверджених наказом МОЗУ від 19.07.2005 р. № 360. До таких відносяться: наркотичні, психотропні, отруйні та сильнодіючі лікарські засоби (атропін та його солі у формі порошків, кетамін, тетракаїн, атракурій тощо), комбіновані лікарські засоби, які містять ефедрин (окрім лікарських засобів у формі сиропів), трамадол, псевдоефедрин, декстпропоксифен, тропікамід.

Предметно-кількісний облік таких лікарських засобів ведеться у спеціальному «Журналі обліку отруйних, сильнодіючих та комбінованих лікарських засобів, що підлягають предметно-кількісному обліку в закладах охорони здоров'я», повинен бути пронумерований, прошнурований і завірений підписом керівника та

скріплений печаткою (в редакції Наказу Міністерства охорони здоров'я № 777 від 11.11.2011 р.).

Облік наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів ведеться у журналах, форми яких передбачені у додатках до наказу МОЗУ від 07.08.15 р. № 494.

З метою організації складського та бухгалтерського обліку керівник медичного закладу розпорядчим документом визначає Порядок приймання, зберігання, відпуску (переміщення), списання використаних лікарських засобів та медичних виробів з урахуванням особливостей господарської діяльності свого закладу охорони здоров'я.

За наявності у медичному закладі складу лікарські засоби, що не підлягають предметно-кількісному обліку, обліковуються як у бухгалтерії, так і на складі за роздрібними цінами у кількісному та сумарному грошовому вимірі. Облік здійснюється за найменуваннями за кожним лікарським засобом окремо із зазначенням його назви, дозування, форми випуску (таблетки, ампули тощо), інформації про упаковку (коробки, флакони, туби тощо), назви виробника лікарського засобу, кількості, ціни та суми. При цьому придбані і отримані на склад лікарські засоби оприбутковуються на підставі рахунків постачальника після їх перевірки на відповідність кількості і якості. Отримані і перевірені рахунки постачальників реєструються у «Книзі складського обліку лікарських засобів та медичних виробів», підписуються матеріально відповідальною особою, яка здійснила перевірку і приймання медикаментів, і з відповідним реєстром передаються до бухгалтерії, де на їх підставі складається відповідний бухгалтерський запис.

Відпуск лікарських засобів матеріально відповідальним особам зі складу у відділення здійснюється за накладними (вимогами), які

виписуються старшою медичною сестрою кожного відділення у двох примірниках і містять такі дані: повну назву лікарського засобу, лікарську форму, кількість, ціну, вартість. Перший примірник накладної залишається у завідувача складом, а другий – передається матеріально відповідальній особі того відділення, яке одержує лікарські засоби. Обидва примірники підписують одержувач медикаментів та завідувач складу.

Форма «Книги складського обліку лікарських засобів та медичних виробів» наведена у додатку до Методичних рекомендацій ведення обліку лікарських засобів та медичних виробів у закладах охорони здоров'я.

Матеріально відповідальною особою складу на підставі первинних документів не пізніше першого числа місяця наступного за звітним складаються у двох примірниках «Реєстр отриманих прибуткових накладних» та «Реєстр виданих накладних (вимог)». У реєстрах за кожним документом наводяться тільки суми отриманих або виданих лікарських засобів. Один примірник кожного реєстру з підшитими до нього накладними після перевірки бухгалтером правильності оформлення первинних документів залишається в бухгалтерії, а другий з відміткою бухгалтера про приймання документів повертається МВО складу. Одночасно МВО складу складають та подають до бухгалтерії закладу охорони здоров'я «Звіт про надходження і відпуск (використання) лікарських засобів та медичних виробів», у якому за кожним найменуванням лікарських засобів та медичних виробів наводяться: залишок на початок місяця, надходження, використання та залишок на кінець місяця (тільки кількість у натуральних вимірниках).

У кожному відділенні медичного закладу отримані зі складу лікарські засоби відображаються у «Журналі обліку відділеннями

отриманих і використаних лікарських засобів та медичних виробів», у якому для кожного лікарського засобу відводиться певна кількість сторінок. Видача лікарських засобів та медичних виробів головною (старшою) медичною сестрою медичним сестрам відділень здійснюється відповідно до листків-призначень хворим. Облік ведеться тільки у натуральних вимірниках за кількістю отриманих і виданих (використаних) лікарських засобів та їх залишках на початок і кінець місяця. МВО відділень наприкінці місяця складають і подають до бухгалтерії звіт про надходження і використання лікарських засобів аналогічний звіту, який подають МВО складу.

Аналогічно ведеться облік отриманих і використаних лікарських засобів та медичних виробів медичними сестрами на постах (у маніпуляційних кімнатах), але звіти про їх використання вони подають не до бухгалтерії, а головній (старшій) медичній сестрі відділення, яка їх включає у свій зведений звіт.

У бухгалтерії облік лікарських засобів та медичних виробів ведеться у кількісному та вартісному вимірі за найменуваннями та в розрізі МВО з неухильним дотриманням порядку оформлення та подання первинних до-кументів і звітів. На підставі звітів МВО складу та відділень у бухгалтерії ведуть накопичувальну відомість за відповідними бухгалтерськими рахунками. Списання використаних лікарських засобів здійснюється за балансовою вартістю або середньозваженою собівартістю згідно зі звітами МВО. Метод середньозваженої собівартості застосовується у разі наявності значної кількості однотипних запасів, придбаних за різними цінами, та обчислюється періодично або при отриманні кожної партії запасів.

Виявлені при проведенні інвентаризації лишки лікарських засобів підлягають оприбуткуванню та зарахуванню на збільшення доходів за спеціальним фондом з подальшим встановленням причин їх

виникнення. Нестачі лікарських засобів у межах норм природних втрат, виявлені при проведенні інвентаризації, підлягають списанню за розпорядженням керівника установи на фактичні видатки (придбані у поточному році) або на фінансові результати (придбані минулого року).

Аналітичний облік лікарських засобів та медичних виробів, придбаних за рахунок коштів спеціального фонду або отриманих шляхом централізованого постачання на виконання державних цільових програм, ведеться за тими самими обліковими регістрами, але окремо від операцій за рахунок коштів загального фонду. Таким же чином ведеться відокремлений облік лікарських засобів, отриманих як гуманітарна чи благодійна допомога, гранти, дарунки, пожертви.

На кінець місяця за кожним найменуванням лікарських засобів виводяться залишки за кількістю і сумою.

Висновки. Дотримуючись базових основ організації бухгалтерського обліку лікарських засобів і медичних виробів, заклади охорони здоров'я мінімізують свої витрати пов'язані з контролюючими органами, та отримують більш оперативну та якісну інформацію.

Література:

1. ЗУ «Про лікарські засоби» (*Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 22, ст. 86*), редакція від 01.04.2020р
2. Постанова ВРУ «Про рекомендації парламентських слухань на тему: «Про реформу охорони здоров'я в Україні» (*Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 21, ст.450*)
3. Електроний ресурс: <https://www.kmu.gov.ua/news/moz-u-derzhavnomu-byudzheti-na-2019-rik-na-ohoronu-zdorovya-peredbacheno-9508-mlrd-grn>

References:

1. ZU «Pro likarski zasoby» (*Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 1996, № 22, st. 86), redaktsiia vid 01.04.2020r
2. Postanova VRU «Pro rekomendatsii parlamentskykh slukhan na temu: «Pro reformu okhorony zdorov`ia v Ukraini» (*Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*, 2016, № 21, st.450)
3. Elektronyi resurs: <https://www.kmu.gov.ua/news/moz-u-derzhavnomu-byudzheti-na-2019-rik-na-ohoronu-zdorovya-peredbacheno-9508-mlrd-grn>